

El nen perdut¹

Revista Catalana de Psicoanàlisi, Vol. XXXIII/2

Laura Tognoli²
Gènova

Amb el relat de situacions clíniques difícils, l'autora ens proposa explorar les modalitats de comunicació d'un jove que havia patit abusos de petit i d'un etern adolescent que se sent perillosament atret pels nens. Qui ha patit abusos i qui els ha perpetrat confronten l'analista amb la solitud i el dolor, que no tenen paraules per expressar-se. Només si l'analista «sent» les comunicacions projectives del pacient i accepta reviure-les en la transferència, podrà crear el terreny fèrtil per a la comunicació verbal i la simbolització de l'abús.

Paraules clau: abús en la infància, trauma, soledat, enactament, pedòfil, contratransferència, silenci, simbolització

---

1. Treball presentat al Congrés de COWAP sobre *El nen abusat*, Gènova-Nervi, setembre 2016.

2. Psiquiatra i psicoanalista amb funcions didàctiques de la SPI (*Società Psicoanalitica Italiana*) i de l'API. Membre de COWAP.

E-mail: laura.tognoli.sori@gmail.com

La conseqüència afortunada d'una relació sexual entre dos adults és, de vegades, el naixement d'un nen. La conseqüència tràgica d'una relació sexual entre un nen i un adult és sempre la mort d'un nen. Aquesta veritat, tan senzilla i aspra, és la pedra pesadíssima que colpeja l'analista quan s'aproxima a un nen, o més ben dit, a l'ésser que havia estat un nen, del qual es va abusar sexualment.

No és gens fàcil apropiarse a l'àrea de solitud, de dolor i de culpa de qui ha patit un abús, perquè quan més precoç és el trauma, més incompreensible i confusa n'és l'experiència. El nen, sol, no té paraules per expressar-la i no és capaç d'elaborar-la. Li queda dins seu com una angoixa sense nom, un malestar profund, un mal que s'embruta de culpa. Val més amagar-la, aquesta cosa inquietant, que fa mal i no se sap ben bé què és.

També als adults, i no només als nens, els costa representar-se un abús, sobretot si qui abusa és una persona propera, una persona "per damunt de tota sospita": no és infreqüent que quan el nen troba la força i les paraules per demanar ajuda, s'enfronti a una cortina d'incrèdilitat i d'acusació que el deixa en la solitud més desesperada. Negar l'evidència és més fàcil que enfrontar-se a una realitat inacceptable, i tothom s'estima més oblidar-se'n.

Encara que tinc els meus dubtes, he decidit compartir un situació clínica molt pertorbadora.

En Giorgio fa un any que segueix una anàlisi; les sessions avancen lentament, plenes d'esdeveniments i desproveïdes d'emocions. Les meves intervencions són monòtones, em semblen pedants, de vegades pedagògiques, desproveïdes de vida. Falten aquells moments màgics, que l'anàlisi ens pot donar, que il·luminen el present amb la llum d'un record o ens fan sentir el plaer de passar freqüent a freqüent de quelcom veritable, d'haver encès un desig, despertat un interès. Però sembla que en Giorgio ve a l'anàlisi de bon grat, s'angoixa si es veu obligat a perdre una sessió i quan arriba em saluda amb un bonic somriure que em fa sentir culpable, en lloc d'alegrar-me. No aconsegueixo acostar-m'hi i em sembla que estic donant voltes en va, resseguint òrbites empesa per una força gravitacional que inconscientment m'imposa el meu pacient, o potser jo mateixa, per tal de quedar-me lluny d'ell. Som dues persones soles que no poden trobar-se. Mentre el temps avança ineluctablement, continuo sense saber què dir i em sembla que m'ofego en un pantà d'un món sense *insight*.

Després, un dia, li vaig demanar si recordava algun somni: "No -em va contestar-, després del malson que li vaig explicar la primera vegada que ens vam trobar, crec que no he somiat res més que valgués la pena recordar".

Des de la boira dels meus records aflora, vague, un malson espantós: l'avi, amb un morro de bulldog, truca a la porta d'en Giorgio, que està paratitzat de por. Sé que el malson segueix, que hi ha una continuació encara

més inquietant, però no puc recordar-me'n per molt que ho intenti. És com si la segona part del somni hagués caigut en un forat negre. En Giorgio m'ajuda a recuperar-la i les imatges es tornen a definir, a dins meu, amb precisió i desassossec.

Ara l'escena ha canviat: el temps i el lloc del somni són diferents. En Giorgio es troba amb la seva nòvia i estan intentant ficar una sonda anal al seu gosset, perquè pugui defecar. S'adonen, però, que per error li han cosit l'anus. A en Giorgio no el preocupa especialment.

La nostra primera trobada l'havia impressionat i recorda molt bé el que li vaig dir llavors. Li vaig dir que em portava la imatge d'un avi que encara estava al seu costat, com un bulldog que no deixa anar la presa. És més, truca a la porta al començament de l'anàlisi, perquè puguem veure que és aquí, amb nosaltres, més viu que mai i capaç de suscitar la mateixa por paralitzant de llavors. Jo havia dit a en Giorgio que em semblava que es representava l'anàlisi com una eina que finalment li permetria expulsar tot allò brut que portava a dins i curar el seu gosset, la seva part petita, ara envaïda per coses dolentes i pútides. Però havíem parlat també del desig de tancar-ho tot, per sempre, dintre seu i sentir-se així curat d'una manera definitiva i alliberat d'una experiència que li feia molta nosa. Ens semblava, a tots dos, que el gosset amb l'anus cosit reflectia molt bé aquesta tràgica possibilitat.

Mentre que en Giorgio, amb una lucidesa extrema, em feia remuntar cap a la nostra primera trobada, jo el tornava a veure, assegut davant meu: un noi guapo, jove, que em contava una història ben anguniosa. Des de ben petit el seu avi havia abusat d'ell. Devia tenir uns 3 anys, no ho recorda bé, quan l'avi va entrar per primera vegada a la seva habitació i des de llavors cada diumenge, regularment, en Giorgio es veia obligat per promeses, amenaces i xantatges a retirar-se amb ell, mentre la mare preparava el dinar, el pare llegia el diari, la germana gran se n'anava a veure les amigues... i l'avi, pobret, sempre tot sol des que s'havia mort l'àvia, es cuidava del nen. Amb el temps, les demandes sexuals s'havien fet cada cop més intrusives i insistents, alhora que eren més espantoses les amenaces, que garantien el silenci culpable i angioixat d'en Giorgio.

L'abús va continuar fins a la mort de l'avi. Llavors en Giorgio tenia 12 anys.

En Giorgio m'havia contat la seva història amb molta angúnia, molta incomoditat i alguna llàgrima furtiva, ràpidament recollida en un mocador de paper, que havia trobat el seu destí final a la butxaca dels seus texans. Tot seguit, s'havia recuperat, tot assegurant-me, amb un gran somriure, que en l'abús, no hi havia pensat més, i que tot s'havia resolt de la millor manera, que aquella època tan dolenta no li havia deixat cap rastre significatiu. Les dificultats amb els pares també s'havien resolt. Sí que és cert que no s'havien cregut la seva història quan, després de la mort de l'avi, havia tingut el valor

d'explicar-la, primer a la seva germana gran i després als pares. És cert que es va sentir encara més sol i desesperat quan el van acusar de mentider. Ell en deia moltes, de mentides, però aquesta vegada li va semblar que havia perdut per sempre l'estimació dels seus pares i la confiança que hi tenia. És veritat que l'angoixa sovint es feia insuportable i que no hi havia manera de deslliurar-se d'un sentiment de culpa constant, que tenia por d'estar amb una noia, que per ell examinar-se era un malson... però, ara, tot havia passat. "He treballat molt la meva ràbia i sento que estic curat. Ara sóc alegre, ple de vida, ple de dones, vull mirar cap endavant i tinc moltes ganes de trobar una bona companya."

Quan li vaig dir que em semblava que es trobava veritablement sol per aguantar el pes de les seves llàgrimes, amagades a la butxaca, els ulls se li van tornar a humitejar i va arrencar el plor, un plor retingut durant massa temps i, va ser llavors quan, entre llàgrimes, em va contar el somni del bulldog. Un somni que jo havia abandonat, durant ben bé un any, en un racó de la meva ment, lluny de la meva memòria conscient. Ara sóc jo la que se sent confusa i culpable. Torno a pensar en el somni i em sembla que ara el puc veure des d'una perspectiva subtilment però substancialment diferent de la que havia tingut llavors.

En Giorgio va fer que confrontés llavors, i encara les confronto ara, dues imatges suspeses en el temps, unes imatges que pertanyen a diferents edats de la vida, però que alhora són contemporànies: en la primera, un nen espantat o, més ben dit, terroritzat per l'avi monstre, un nen que està sol amb ell, víctima predestinada de la seva presa mortal. A la segona, dos adults intentant impedir a un gosset que pogués fer servir el seu aparell intestinal en el llarg procés de nodrir-se i créixer, menjar i digerir, absorbir i defecar, jugar i embrutar. Dos adults concentrats a matar un nen, sense pensar-s'ho gaire, amb una indiferència absoluta.

Des de la primera trobada, en Giorgio em va avançar quina mena d'ajuda li donaria jo en l'anàlisi: L'ajudaria a tancar definitivament la història de l'abús i a no deixar que el dolor, la ràbia i la vergonya li poguessin tornar a fer mal. Seria una companya diligent a l'hora d'ajudar-lo a enterrar per sempre en la carn viva del gosset -el nostre nen analític-, una història d'abús que no té sentit, que ningú no vol sentir, que embruta massa si la deixem parlar. Una història que només es pot oblidar. I gairebé ho havia aconseguit!

I va ser una experiència molt pertorbadora prendre consciència d'haver actuat inconscientment la part d'un dels pares que ajuda l'altre a amagar dins del seu fill esquinçalls d'experiència tan pudents que han de sortir per l'anus en lloc de convertir-se en paraules a la boca. Un cop molt dur a la meva identitat d'analista! No m'hauria pensat mai que podria contribuir a parar el creixement d'un nen prohibint-li parlar de quelcom intolerable, de quelcom brut, tant seu com també meu, que jo no hauria pogut tolerar.

Però, tot i que alguna cosa es va trencar en les meves certeses i va arrossegar una desagradable sensació de confusió i d'incapacitat, sé també que el fet de reconèixer el meu enactament va marcar un gir en l'anàlisi. Justament la meva inseguretat em va ajudar a ser més atenta, més propera a en Giorgio; les sessions es van tornar vives i entre nosaltres es va crear una atmosfera de més intimitat. També penso que vaig poder tractar amb ell una àrea de tendresa negada i de fragilitat que potser només podia emergir després que jo m'hagués enfrontat al dolor de les meves ferides narcisistes.

Quan vaig viure en la pròpia pell com el fet d'oblidar ràpidament provocava una cristal·lització dels records traumàtics en un present sense temps, les sessions buides es van omplir de significats que abans no havia pogut veure. Vaig veure que l'abús era un patró invariable de somnis, de pors i esperances, amb la diversitat d'emocions que sempre arrossega: por, ràbia, triomf, excitació, indiferència, angoixa i... molta, molta confusió. Ens el trobem allí, entre nosaltres en la sessió, el sentim en la pesadesa del cos, en la incomoditat de les paraules, en la improvisada ansietat d'un pensament que no té motius per ser pensat, en la desconfiança, en l'acusació, en el desmai, en la pena infinita, en la ràbia de quelcom que ens llancen a sobre i que no ens pertany.

En la sessió notem que difícil que és poder mantenir un pensament propi, de quina manera l'abusador entra dins del cap i incita a l'acció, en una seqüència de sofrir i reaccionar que no deixa temps per a la reflexió. Ràbia i soledat, però també una certa morbositat que obliga a tirar endavant i a sentir goig d'una cosa físicament perillosa, que produeix vergonya i una gran confusió que ho emboira tot i que fa impossible defensar-se. Sentim com els nostres pensaments entren dins el cap de la persona que ha patit l'abús com si la tornessin a violar. Sentim com a dintre seu ha quedat una "butllofa plena de ràbia, de bilis i de sang, que, barrejades, esdevenen paranoia, depressió o un somni masoquista": el magma de la bogeria.

Un abús troba infinites representacions per expressar-se en l'àmbit psíquic. La traïció d'una parella és viscuda com un mal fosc que s'amaga en el cos i envaeix la ment. Un examen desencadena la por d'una invasió que esdevé una angoixa sense nom. La falta de reconeixement es connecta subtilment amb la profunda desvaloració d'un abusador que mentre rep tot el plaer, menysprea la seva víctima i li llança a sobre culpa i dolor.

Tornar a viure, junts, aquestes emocions, experimentar-les en la transferència, recrea el terreny fèrtil que ajuda els brots a créixer, les branques emmusteïdes a tornar a florir i els nens a tornar a jugar. "És com si estiguéssim jugant al 'llop congelat' -sap?-, quan et quedaves immobilitzat perquè t'havia tocat el llop dolent i després arriba un company, et toca i tu tornes a córrer."

Aquell joc no formava part del meu ampli repertori de jocs de quan era petita, però de seguida el vaig fer meu amb l'esperança de poder-hi jugar moltes altres vegades, tot i la meua edat, perquè sens dubte preferia el paper de l'amiga que toca i descongela! Sovint, però, se'm va assignar, i acabo de parlar-ne, la part del nen congelat o fins i tot la del llop que es fica dintre teu i et deixa un fred mortal. No és fàcil tolerar-ho, però quan les emocions es mouen i tornen a crear en la transferència una situació dinàmica on els personatges poden ser sentits com a víctimes o com agressors, o quan, al costat d'un nen congelat trobem també algú que pot tocar-lo i donar-li les forces perquè es torni a bellugar, les sessions estèrils i fredes s'animen amb la vida, que és ràbia, dolor, por, però també esperança.

És molt difícil, però, tocar el pedòfil, el que sedueix els nens. Tanmateix ell també necessita que el descongelin, que l'ajudin a sortir d'una situació d'abús cristal·litzada en un present etern. Hem de poder quedar-nos amb els abusadors, també, encara que sabem molt bé que és molt més fàcil dir: "Ell m'ha fet molt de mal", que no pas: "Jo he contribuït a tancar-li la boca... o l'anus". Ho veiem tant en l'àmbit professional com amb els nostres pacients abusats, amb els quals és molt més fàcil apropar-se al dolor i a la ràbia per les injustícies que han patit que no pas acostar-se a l'àrea de seducció i d'implacabilitat on es fa molt més difícil entendre qui és el seductor i qui la víctima. Encara més difícil és quan temem o sabem que la persona estirada al nostre divan és un pedòfil.

A banda de la dificultat de maneig de la nostra contratransferència i de la tendència natural a evitar allò que és inquietant i espantós, tinc la impressió que l'analista, per enfrontar-se a les perversions, ha d'explorar una classe de relació d'objecte bastant oblidada per la literatura analítica: l'antivincle de Bion.

La lògica del binomi enveja-gratitud no ens ajuda a entendre el comportament del pervers. Aquesta alternança de vincles apassionats alimenta, de fet, el creixement d'una relació de tensió contínua, on l'amor i l'odi prevalen alternativament l'un sobre l'altre, mentre que la necessitat de coneixement, encara que sigui empenya cap a màxims d'idealització o de denigració, tindrà igualment tendència a prendre consciència de la realitat i fer que prevalgui l'instint de vida sobre el de mort.

Per créixer i desenvolupar-se, les perversions necessiten un tipus de terreny diferent. No poden florir en un humus de lligams apassionats, sinó en la lògica de l'antivincle. El mecanisme que em sembla haver vist en acció no preveu enveja sinó furt; llavors no va seguit de gratitud sinó d'ocultació. Quan robes alguna cosa no pots esperar l'agraïment de la víctima del furt, has d'amagar el botí amb cura i agafar-lo ben fort i no deixar que ningú el vegi. Només el pots ensenyar -cosa que et produirà un gran plaer- a qui es deixarà enganyar perquè considerarà que et pertany, només per caure al seu torn en el parany i esdevenir víctima de robatori i propietat del pervers. Seducció i

negació són les armes que hi ha en joc, no pas devaluació i agressivitat. Justament per això és tan difícil conduir l'anàlisi d'un pervers: et trobes que t'has convertit en la seva víctima en el moment en què més simpatia sents per ell i hi estàs més unit.

Un seductor de nens ens porta de manera especial cap a una àrea en què és molt fàcil perdre l'equilibri i oscil·lar entre sostenir inconscientment les seves defenses o convertint-nos en acusadors i deixar-lo a la mercè d'aquella mateixa perversió que, almenys en part, esperava poder curar. Precisament en aquesta situació, la presència d'un tercer pot ser molt útil, fins i tot de vegades indispensable, per ajudar-nos a poder veure aquests mecanismes en acció en el context de la sessió.

Una analista jove, molt sensible, m'havia demanat ajuda justament per a un cas de pedofília. En Marco, un noi-gran disfressat d'etern adolescent, li havia demanat una anàlisi perquè estava espantat de la seva atracció pels adolescents, els de veritat, dels quals li agradava envoltar-se, i per aquells nens intel·ligents que saben parlar com els adults.

La contratransferència de l'analista, que se sent seduïda pel pedòfil que ningú no vol, i que ara amb ella pot per fi parlar dels seus pecats de desig i també d'alguna "petita actuació", tan més perillosa com més minimitzada, fa ressò amb l'ambivalència d'en Marco, espantat per una necessitat sexual que sent com a perillosa, però que també presenta com un desig amorós d'ajudar els nens a créixer i com un amor lícit que només les ments perverses poden classificar com a pecat. Mentrestant, l'analista té la sensació de ser enganyada per en Marco, de ser tractada com una nena ingènua, que es creu el conte de "jo ajudo els nens a créixer". Sap que el seu pacient té necessitat i vol portar a l'anàlisi la seva atracció pels nens, però alhora se sent seduïda a creure-se'l i té por que en Marco vagi a l'anàlisi per trobar un testimoni de la seva bona fe.

En conclusió, cap dels dos, ni en Marco ni l'analista, no poden realment quedar-se una estona amb el pedòfil, només hi fan al·lusió, però de seguida l'allunyen perquè els fa massa por. Penso que en una situació d'equilibri tan precari la il·luminació de les petites coses que la intimitat d'una sessió pot encendre per mitjà de les vivències transferencials i contratransferencials, és el que alimenta la necessitat i el plaer d'entendre junts, que és, crec jo, el cor polsant del treball analític, l'emoció que ens dóna la força per enfrontar-nos als aspectes més inquietants que podem descobrir en els nostres pacients i en nosaltres mateixos.

Per això voldria intentar revisar aquí una sessió que he escollit entre moltes altres, perquè em sembla que pot aclarir justament l'àrea que intento descriure.

Hi ha hagut una setmana de vacances des que en Marco va portar a l'anàlisi la desagradable troballa de la seva atracció sexual -o potser només es

tractava d'una intensa simpatia?- per un nen de 10 anys, fill d'uns amics amb qui havia quedat per sopar. L'analista havia sentit com a especialment valuosa la possibilitat de parlar-ne i en Marco semblava dolgut d'haver de deixar l'anàlisi just en el moment en què havia pogut veure amb claredat que la intel·ligència del noi, i sobretot la seva capacitat de "parlar com els grans", el feia ser, per als ulls i el cos d'en Marco, molt atractiu.

En Marco entra amb un somriure i comença, com de costum, amb el que ell defineix com "l'espoliació", és a dir, que es buida les butxaques de tot el que hi té: xavalla, claus, mòbil, mocadors... i ho deixa tot damunt de l'escriptori, amb uns moviments lents i controlats. Després, en dirigir-se cap al divan rellisca, però de seguida es recobra i s'estira, somrient, mentre es preocupa per si l'analista havia tingut unes bones vacances. Després, comença a dir: "He escrit a en Filippo per agrair-li que m'hagués suggerit de començar l'anàlisi, encara que hauria d'haver vingut abans. De totes maneres, em sembla realment que després de sortir d'aquí, la setmana passada, ho vaig amagar tot sota la catifa".

L'analista, pensant en la sessió d'abans de les vacances, la que havia encès en ella una certa esperança, se sent molt decebuda i gairebé en un intent de recuperar aquell moment de gràcia, li comenta que malgrat tot ell havia estat content d'haver pogut parlar.

"Sobretot -contesta en Marco lentament, fent moltes pauses-, d'haver vist que el problema existeix, fins i tot he ploriquejat una mica, m'empipa plorar, em sento ximple. No cregui, però, que no hagi pensat en allò que li vaig dir, ho he elaborat i tot, per a mi és important sentir-me capaç de fer-ho i fer saber que ho puc fer. Sap una cosa?, quan veig una pel·lícula on els nens pateixen perquè se'ls tracta malament, se'm trenca el cor. A la pel·lícula d'ahir hi havia un nen que el separaven a la força de la seva mare i quan finalment vaig veure que tornava amb ella, vaig sentir una gran emoció; després, però, vaig parar... estic plorant per l'abandonament o per què m'agraden els nens?"

"Potser no hi ha tanta separació com es pensa, l'altra vegada es va espantar però potser sí que vostè té una genuïna voluntat de donar amor i protecció a un nen abandonat, en un primer moment és així i després s'insinua l'atracció per ell", diu l'analista. El pacient respon de seguida: "Dites d'aquesta manera, són coses boniques, no se m'acudeix res... sinó que de petit no podia estar en braços de la mare, perquè ella tenia una hèrnia i jo em pensava que podia trencar-la amb el meu pes".

Segueix un silenci, mentre l'analista, ara commoguda, recorda que en Marco li havia dit que tenia ganes d'abraçar-se a ell mateix, tot sol. Pot ser que no l'hagin abraçat mai? -es demana, i l'hi demana.

La sessió continua i deixa en l'analista un sabor una mica àcid, o més aviat un gust desagradablement embafador d'allò no digerit que es diposita en

la seva contratransferència. Té la sensació que en Marco està content de tornar a l'anàlisi, però que, en canvi, menysprea el treball analític, ploriqueja veient una pel·lícula, i no sap estar amb un nen que plora. No vol sentir que està content de venir a la sessió, només pot estar content d'haver pogut veure el problema, però no de tornar a trobar-se amb l'analista.

“Hi ha el problema, jo no hi sóc -em diu amb força l'analista- tot queda normalitzat, qualsevol cosa que jo digui, per a ell només sóc una pobra mare dèbil que només vol que el seu fill es faci gran ràpidament, perquè em trenco amb els nens; els nens són un pes massa pesant per a mi, han de portar-me coses ja elaborades, de grans, no els tolero de petits. I no aconsegueixo retornar-li aquestes sensacions, tinc por de ser massa aspra i, com a contrast, em torno melosa!”

Crec que només en la transferència es pot explorar i viure la relació que en Marco té amb la seva mare, una relació molt complicada que s'ha anat desenvolupant amb el temps fins al punt que ara la mare té una dependència total d'ell. Una mare que ara està desproveïda de qualsevol característica materna i transformada en una “fantàstica amiga que l'adora”, a qui en Marco pot contar-ho tot sense que ella el jutgi mai, al contrari, ell té sempre la sensació de ser el savi, la veu adulta que reconeix el que és bo i el que és dolent, tant per a ell com per a ella.

En Marco ensenya a la mare les cartes que escriu als seus adolescents favorits, li explica com li agradaria poder estimar els nens, per rebre d'ella sempre la mateixa resposta: “Ets massa bo!”

Retornant a la sessió, crec que li assenyalaria que quan entra deixa totes les seves coses sobre l'escriptori, una mica com l'advocat que ha d'anar a visitar un pres i les deixa durant el temps de la sessió, per tornar-se-les a emportar quan surt, exactament tal com eren abans, sense modificar. Quan és ell qui ha de estirar-se al divan, rellisca, però es recupera de seguida i s'afanya a tranquil·litzar l'analista i a assegurar-li que està realment molt content que l'hagin derivat a ella. Però que no s'equivoqui l'analista pensant que ell l'ha pogut trobar a faltar, només està content d'estudiar la cosa-problema, de deixar un nen mocós que no és capaç de fer-se gran ni d'abraçar-se sol, les ganes inútils de ploriquejar. L'aspecte més trist d'això és que no aconsegueix trobar-se amb aquest nen maltractat, en l'anàlisi, un nen que ell té presoner dintre seu i que les vacances de l'analista li han fet veure clarament, com en una pel·lícula: una sèrie d'imatges que parlen d'un nen que pateix perquè l'han separat de la seva mare. Potser no aconsegueix contactar amb ell perquè se sent ple de dubtes: ¿quina mare trobarà el nen que van deixar sol i que ara està pres? ¿La mare analista que ha intentat ajudar-lo sempre? ¿La mare dèbil de quan era petit, a qui en Marco tindrà por de trencar si li posa a sobre el pes del seu ésser tan necessitat? ¿La mare que ell ha seduït fent-li creure que és ell la font de tot el que és bo, de l'entusiasme i de la saviesa? ¿O la mare buidada, a qui va robar el pit i li va donar a canvi la seva part petita i mocososa?

En aquesta sessió un nen sense mare ha trobat un Marco perillós, disfressat de mare que voldria que hagués crescut ràpidament, capaç d'abraçar-se sol, de fer-ho tot pel seu compte: un nen disfressat de gran que la mare d'en Marco s'estimaria "com a ella mateixa". Aquesta situació li recorda a l'analista *Psicosi*, la inquietant pel·lícula de Hitchcock: quan el protagonista es munta com la mare que ell mateix va matar i s'empolaina amb els trets d'ella, li roba la identitat i esdevé un assassí feroç que mata les dones, de les quals està gelós.

No sé quin serà el destí d'en Marco, però sé que no depèn només de l'analista. Depèn de la part que s'hagi pogut salvar al llarg del procés de desmuntatge i nou muntatge de la realitat, de la seva capacitat de mantenir un desig de veritat. Només això li podrà permetre de veure a través d'un narcisisme ferit la gelosia que sent d'allò que, encara que ho desitgi de tot cor, mai no podrà tenir. El mateix raig de veritat li podrà permetre descobrir que ell també pot donar quelcom de bonic i bo, quelcom que no arribarà a ser mai de ningú més, sinó que només serà seu i podrà esdevenir la seva capacitat de donar. Haurà de poder viure una experiència d'enveja devastadora per sentir el plaer i la bellesa de la gratitud.

De sobte, supervisant una sessió, em vaig representar la paraula italiana "decebre" (*deludere*) i, per primer cop, vaig poder realment veure que estava formada per dues paraules del llatí: "*de*" i "*ludo*": surto del joc, no jugo més. Crec que ho havia sabut sempre, però que no ho havia vist mai amb tanta claredat i, sobretot, que no havia pensat mai que és justament el joc allò que fa que un nen es torni nen, amb la seva gran capacitat d'imaginació i d'aprendre a través de l'experiència i de la il·lusió (*in ludo*) de l'experiència. Un nen que no pot jugar deixa de ser un nen i esdevé un petit adult, desproveït de les eines per enfrontar-se a la realitat.

En el món d'un nen del qual han abusat, d'un nen envaït per la decepció, mor la capacitat de jugar i de somiar, la llibertat d'experimentar les pròpies emocions amb la seguretat que els grans seran capaços de defensar-lo dels seus propis impulsos agressius. Mor l'esperança de poder heretar la força reparadora dels pares i la confiança de poder-se posar en les seves mans quan la feina de fer-se gran es faci massa difícil. Mor la possibilitat de viure l'Èdip en la fantasia, i d'experimentar la força de l'amor i de l'odi justament amb aquells pares que en són els protagonistes, mor la possibilitat d'experimentar-se amb ells petit i gran alhora, perquè un nen té el dret de jugar amb la fantasia i deixar per a l'adult la feina d'ocupar-se de la realitat.

"Pare, quan sigui gran em casaré amb tu... i jo seré l'home més afortunat del món... però no podré ser més el pare més afortunat del món, i la mare, què en farem, de la mare?... La mare estarà amb nosaltres i jo seré la teva dona i la teva nena també i viurem tot plegats feliços i contents." Aquest intercanvi en la llengua tendra del joc i de la dolçor, que imagino que acaba amb una escaramussa amorosa, plena de petons, d'abraçades i de falses fugides,

recorda un final feliç, com en un conte, senzill, ingenu i molt lluny de la complexitat del viure; com ajuda, però, a créixer i afrontar l'Èdip, la il·lusió de viure-ho de veritat i de poder-ho somiar! Amor i comprensió són els ingredients indispensables per proveir la força necessària per elaborar i superar l'Èdip, sense haver d'actuar-ho inconscientment en la realitat.

Èdip va ser un nen que va patir abusos per part d'uns adults intoxicats pel poder, pel descontentament i per la por. Els seus pares no van parlar amb ell en la llengua adulta de la sexualitat, però tampoc en la llengua tendra del joc, no van parlar-hi en cap llengua, el van deixar sol amb els seus fantasmes penjat a un arbre pels peus. Si als pares els espanta la vida i la mort i la sexualitat, evidentment, això no permet explorar les coses dels grans. Tot és lícit, o bé tot és pecat... i el primer pecat és justament poder imaginar que t'abraça, et besa i et toca aquell dels pares amb qui voldràs casar-te de gran.

Quan una necessitat no pot trobar satisfacció en la realitat, la fantasia intenta cada cop més posseir-la, aquella realitat madrastra freda i distant, vol explorar-la, assaborir-la físicament, entrar-hi a dintre. Venjar-se'n. El desesperat desig de l'acte s'insinua en lloc de la fantasia, i la barrera entre realitat material i psíquica es desestructura. Per això sovint és molt difícil determinar si un abús ha succeït en la realitat o s'ha desitjat en la fantasia: una dificultat, aquesta, que malauradament comparteixen els que intenten entendre i el que no sap ben bé si vol ser entès. Aquí la història desapareix, un cop més, i deixa uns forats negres que fan tornar cec el recorregut de la vida.

“Hi ha molta boira al voltant, no entenc bé què passa, estic confós però, en un clap de llum, arribo a veure un nen primet, fràgil, poc desenvolupat. El veig i sé que ja el conec, tot i això és com si el veiés per primera vegada. És un nen que ha perdut la seva història. No pot parlar i tinc por que li puguin fer mal.”

Aquest somni m'impresiona profundament. La nostra història, penso, és l'única cosa que posseïm de veritat, ¿com és possible perdre-la? ¿Quina experiència és la d'un món on la falta del record d'un passat ens priva de l'esperança d'un futur? M'impresiona la imatge del somni que intenta representar, amb molta lucidesa, la debilitat d'un nen sense les arrels d'una història.

Allò que més m'emociona, però, -diu l'analista- és la fragilitat de l'adult que m'ha acostumat que el vegi com un home brillant i culte, sempre tan elegant i correcte i que ara és aquí, davant meu, estirat al divan, tan commogut que gairebé plora, perquè per primer cop, als 50 anys, es descobreix un si mateix que mai no havia vist.

Havia vingut a l'anàlisi com un home sense història, o més ben dit, sense infància, un nen aïllat en el seu món, on el temps i els esdeveniments externs

no existien, o hi arribaven molt esmorteïts. En l'anàlisi, entre la boira d'un passat sense records, havia aparegut, molt a poc a poc, la història d'una soledat desoladora, d'una infància passada en el silenci. Silenci de paraules i d'emocions.

És una història massa llarga i, molt a pesar meu, haig de renunciar a contar-la. Em limitaré a subratllar que el silenci també és violència; cava l'esquerda on pot amagar-se el dolor del que ningú no sap res i que el temps torna cada cop més incomunicable. És una violència que queda invisible i que obliga a curar les ferides sense haver tingut temps de viure-les. És la violència que se'ns escapa, que calla, que no es manifesta i que no pot esdevenir història.

Traduït de l'italià per Paola Rossi

RESUMEN

Con el relato de situaciones clínicas difíciles, la autora nos propone explorar las modalidades de comunicación de un joven que había sufrido abusos siendo pequeño y de un eterno adolescente que se siente peligrosamente atraído por los niños. Quien ha padecido abusos y quien los ha perpetrado confronta al analista con la soledad y el dolor, que no tienen palabras para expresarse. Sólo si el analista siente las comunicaciones proyectivas del paciente y acepta revivirlas en la transferencia, podrá crear el terreno fértil para la comunicación verbal y la simbolización del abuso.

Palabras clave: abuso en la infancia, trauma, soledad, pedófilo, silencio, contratransferencia, simbolización

SUMMARY

Through the story we are told of difficult clinical situations the author proposes that we explore the modes of communication of a young man who was the victim of sexual abuse in early childhood, and of an eternal adolescent who is perilously attracted to children. Both the patient who suffered from sexual abuse, and the perpetrator of abuse now confront the analyst without words for the loneliness and pain they each feel. Only if the analyst "feels" the patients' projective communications and accepts to relive them in the transference can fertile ground be created for the verbal communication and symbolization of the molestation.

Key words: child abuse, trauma, solitude, enactment, paedophile, silence, countertransference, symbolization